

TÜRK MEDYASININ DEPREMLE İMTİHANI: KAHRAMANMARAŞ DEPREMİNİ AFET HABERCİLİĞİ ÜZERİNDEN DEĞERLENDİRMEK

Emrah BUDAK¹

ÖZ

Afet dönemlerinde toplumun bilgi ihtiyacını karşılayan, koordinasyon sağlayan medya kuruluşlarının felaketler süresince söz konusu bölgeye dair ürettiği içerikler *afet haberciliği* çerçevesinde ele alınmaktadır. Doğal afetlerin yarattığı hasarların azaltılması, toplumun doğru bir biçimde bilgilendirilmesi konusunda haber medyasına önemli bir sorumluluk düşmektedir. Haber medyasının kamusal yararı gözetilen bilim temelli bir afet haberciliği yürütmesi konusunda ne denli başarılı olduğu tartışmalıdır. Bu bağlamda çalışmada Türk medyasında farklı editöryal tutumu benimseyen gazetelerin Kahramanmaraş'ta yaşanan depreme ilişkin ürettiği haberler (n: 3329) afet haberciliği çerçevesinde nitel ve nicel içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Çalışmadan elde bulgular; Türk medyasının depremi politik, duygusal bir bakış açısı ile değerlendirdiğini göstermiştir. Bununla birlikte Türk medyasının depreme dair nitelikli bir afet haberciliği yürütemediği kavranmış, bilimsel ve derinlemesine incelenen bir anlayıştan ziyade felaket odaklı bir yaklaşımı benimsediği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Afet ve medya, Afet haberciliği, Deprem, Türk medyası, Medya etiği

TURKISH MEDIA'S TEST WITH EARTHQUAKE: EVALUATING KAHRAMANMARAŞ EARTHQUAKE THROUGH DISASTER JOURNALISM

ABSTRACT

The contents produced by the media organizations that meet the information needs of the society and provide coordination during disasters, are handled within the framework of disaster journalism. The news media has an important responsibility in reducing the damage caused by natural disasters and informing the society correctly. It is controversial how successful the news media are in science-based disaster reporting that considers the public interest. In this context, in the study, the news (n: 3329) produced by the newspapers, which adopted different editorial attitudes in the Turkish media, about the earthquake in Kahramanmaraş, was analyzed with the qualitative and quantitative content analysis method within the framework of disaster journalism. The findings of the study showed that the Turkish media evaluated the earthquake from a political and emotional point of view. However it is understood that the Turkish media could not carry out qualified disaster journalism about the earthquake, and revealed that it adopted a disaster-oriented approach rather than a scientific and in-depth understanding.

Keywords: Disaster and media, Disaster journalism, Earthquake, Turkish media, Media ethics

Araştırma Makalesi

Research Article

¹ Arş. Gör. Dr.

Mersin Üniversitesi
İletişim Fakültesi,

E-Posta

Emrahbudak@mersin.edu.tr

ORCID

0000-0001-6896-7558

Başvuru Tarihi / Received

24.04.2023

Kabul Tarihi / Accepted

14.09.2023

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihanı: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

GİRİŞ

İnsanlık tarih boyunca birçok afet yaşamış, bu felaketler binlerce can ve mal kaybını yol açmıştır. Bu tür durumların yaşandığı dönemde bireyler ve toplumlar afete ilişkin gelişmeler, kayıpların önlenmesi için alınan tedbirler, arama-kurtarma, yardım faaliyetleri gibi birçok konudaki belirsizliklerin ortadan kalkması adına bilgiye ihtiyaç duymaktadır. Nitekim medya bu bilgiyi sağlayan en önemli araç olarak karşımıza çıkmaktadır (Kartal ve Dağ, 2021: 252). Medya, toplumun dış dünyayı algılamasında (Lippman, 1922), bir kamuoyu oluşmasında (Habermas, 2006), kamu bilgisinin inşasında (Schudson, 1998) önemli bir noktayı temsil etmektedir. Afetlere ilişkin kamunun zihninde bilginin çerçevelenmesinde, felaketlere dair oluşan toplumsal hafızada medyanın belirleyiciliği söz konusudur. Antunes ve diğerlerine göre, haber ajansları ile gazeteciler risk ve afet iletişimi sisteminin temel bileşenlerini oluşturmakta, toplumun iyileştirici eylemlere katılmasında başat bir rol oynamaktadır (2022: 521). Newman ve diğerlerinin dile getirdiği gibi “gazeteciler genellikle göz ardı edilen ilk müdahale ekipleridir, tehlikeye doğru koşarlar ve kendilerini kurtarma görevlileri, insani yardım kuruluşları ve askeri birimlerle birlikte hayatta kalanların yaşamlarına kaptırırlar” (2009: 306). Dolayısıyla medya, afetlerin yarattığı etkilerin azaltılması, bölgeye ilişkin faaliyetlerin koordinasyonunun sağlanmasına dair kolaylaştırıcı bir işlev üstlenmektedir. Afet dönemlerinde doğru zamanda yayılacak bir bilgi hayat kurtarabilmekte, travmayı azaltarak yardım ve rehabilitasyon çalışmalarını hızlandırabilmektedir (Sreedharan vd, 2019: 8; Scanlon, 2007a: 413). Haber medyası afet dönemlerinde bilim insanı, resmî otorite, siyasetçi, halk ve sivil toplum görüşünü ve bilgisini bünyesinde toplamakta, afete birçok farklı açıdan yaklaşma olanağı sunmaktadır. Bu noktada toplumun bilgilendirilmesi, korku ve paniğe kapılmadan akli selim ile hareket etmesi adına bir “afet haberciliği” yürütülmesi söz konusudur. Afet haberciliği, yaşanan felakete ilişkin etkileri hafifletme, uyarılarda bulunma, uzun vadede iyileştirme ve afet direncini yükseltme gibi birçok işlevi yerine getiren bir habercilik formudur (Houston vd, 2019: 591).

Afet haberciliği ile felaketler sırasında bir kamu yararı sağlanabilirken medyanın afetler karşısında gösterdiği tutum konusunda ne denli etkili ve hak odaklı

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

bir yapıda olduğu tartışılmaktadır. Öyle ki haber organları afete dair gelişmeleri çarpıtarak yanlış anlaşılmalara da sebep olabilmektedir (Antunes vd, 2022: 521). En temelde can ve mal kaybının yaşandığı, felaketlerden etkilenen birçok insanın varlığı düşünüldüğünde; böylesine derin bir insani krizde bile haber medyası felaketi politik ve ideolojik bir biçimde okuyabilmektedir. Demiroğlu (2012: 2-3) kriz dönemlerinde medyanın kimi zaman panik yaratıcı durumlara özen göstermeksizin haber üretimi yapabildiğini, felaketin daha da derinleşmesine neden olabildiğini aktarmaktadır. Toplumsal yararın gözetilmesi yerine bazı medya organlarının ekonomi-politik kaygılara göre hareket ederek sorumluları aklamaya çalıştığı, belirsizliği körüklediği, doğru bilgiden ziyade hızı öncelediği bir durum söz konusu olabilmektedir (Yıldırım, 2019: 30-31; Uzun, 2007: 215). Bu doğrultuda çalışmada 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremler sonrası haber medyasının tutumu afet haberciliği çerçevesinde ele alınmaktadır. Çalışma, felaketlerde haberciliğin niteliğinin incelenmesi ile Türkiye’de afet haberciliğine dair birtakım tespitlerde bulunmayı amaçlamakta, Türk medyasının (Evrensel, Habertürk, Hürriyet, Sabah, Sözcü, Yeni Şafak) afet dönemlerinde var olan içerik sorunlarının açığa çıkarılmasını hedeflemektedir. Türkiye’de afetler sonrasındaki haber üretimini inceleyen güncel araştırmalar (Vural vd, 2022; Kütükoğlu, 2021; Usta ve Yükseler, 2021; Demirel ve Durgeç, 2022; Karataş, 2022) göze çarpmaktadır. Bu çalışma ise deprem meydana geldikten sonraki süreçte medyanın afet haberciliği konusundaki tavrını test etmekte, bu analiz süresince afet haberciliğinin ilkelerini temel almaktadır. Bu ilkeler ağırlıklı olarak Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi akademisyenlerinin hazırladığı deprem haberciliği rehberinde (Haber Üsküdar, 2023) yer alan içeriğe ilişkin prensipler çerçevesinde belirlenmektedir. Bunun yanı sıra kategoriler ortaya konarken afet haberciliği literatüründen de yararlanılmaktadır.

1. Afet Haberciliği

Afet haberciliği, meydana gelmiş, hali hazırda gerçekleşmekte olan veya gelecekte yaşanabilecek doğal ve insan kaynaklı felaketlere yönelik haber ve bilgileri toplama, kamuoyuna sunma sürecidir (Houston vd, 2019: 592). Afet haberciliği, bir felaket sonrası hem anlık hem de uzun vadeli haber üretimini ifade etmektedir. Ayrıca krize ilişkin yaşananları aktarmanın yanı sıra uyarılarda bulunmayı, gelişmelere dair

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihanı: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

bağlam sağlamayı, yanlış bilgileri düzeltmeyi ve enformasyon doğrulamayı kapsamaktadır (Scanlon, 2007b: 79-91). Afet haberciliği, bireylerin kendileri için nelerin riskli veya tehlikeli olabileceğini kavramaları ve bunlarla nasıl mücadele etmeleri gerektiği konusunda katkı sağlayarak bir toplumsal yararı gözetmektedir (Thorson, 2012: 74). Elbette ki farklı birçok gazetecilik türünde olduğu gibi afet haberciliğinin uygulanması sürecinde idealist bir tutumdan söz edilememektedir. Gazetecilerin olaya ilişkin nitelikli bir raporlama yapmasını sekteye uğrattacak birçok engelden söz edilebilir. Afet bölgesindeki haber merkezlerinin, ulaşım ağlarının, iletişim altyapısının zarar görmesi, fiziksel risklerin varlığı, afet raporlama eğitimi ile hazırlığının olmaması, veriye erişimin kısıtlanması ve siyasi baskılar gibi durumların yarattığı zorluklar söz konusudur (Sreedharen vd, 2019: 12-24). Bunun yanı sıra medya kuruluşlarının ekonomi-politik yapısı, daha hızlı olma, fazla tıklanma, ve izlenme kaygısı nitelikli bir afet haberciliği icra edilmesini engelleyebilmektedir. Öyle ki Newman ve diğerleri, afet haberciliğinin yalnızca felaket bölgesinde görevlendirilen gazetecilerle ilgili olmadığını, kapı arkasındaki yöneticiler, hangi haberin, nasıl yayımlanacağına karar veren editörlerin esas belirleyici olduğunu vurgulamaktadır (2009: 292). Dolayısıyla medyanın afetin yarattığı etkileri azaltma gibi bir kamu yararını esas alması gerektiği dile getirilirken sürecin daha da karmaşıklaşmasına neden olabileceğini söylemek gerekmektedir. Nitekim ABD’de yaşanan Katrina Kasırgası’nda haber organlarından tutarsız ve çelişkili bilgiler yayılması (Thevenot ve Russel, 2005), halkın riskli bölgeyi terk etmesi gerektiği halde evlerinden ayrılmamasına yol açmıştır (Mommott, 2005). Bu doğrultuda gazetecilerin afet durumlarında nasıl bir habercilik anlayışı izlemesi gerektiğine yönelik birçok ilkinden söz edilmektedir.

İlk olarak afet döneminin olağan dışı bir durum olduğu kabul edilerek bu süreçte yapılacak haberciliğin oldukça hassas bir biçimde yerine getirilmesi gerekmektedir. Üretilen haberler zamanında aktarılmalı, tarafsız, güvenilir, açık ve doğru olmalı (Dill ve Wu, 2009: 16-18; Seeredharan vd, 2019: 36-37), sahte haberlerin daha hızlı yayıldığına farkına varılarak teyit edilmeyen gelişmelerin paylaşılması (Haber Üsküdar, 2023) gerekmektedir. Afete yönelik yaklaşımda bilimsellik, neden-sonuç ilişkisi ve bağlam önemli bir unsurdur. Bu sebeple medya, depremin neden

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihanı: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

meydana geldiği (Leoni vd, 2011: 9, 63), olası artçı ya da bağımsız depremlere karşı ne tür önlemler alınması gerektiği, bundan sonraki süreçte kayıpların ve hasarın azaltılması, sorunların giderilmesi gibi konularda aracı bir rol üstlenmelidir (Seeredharan vd, 2019: 36). Bunun yanı sıra “*sadece sorunlara değil, çözümlere de*” yoğunlaşılması, hayatını kaybetmiş veya enkazdan kurtarılmış insanların -özellikle çocukların- görüntüleri ile toplumu olumsuz etkileyebilecek travmatik içeriklere yer verilmemesi, deprem haberlerinin sayılara indirgenmemesi, resmî açıklama ya da güvenilir kaynaklar dışında aktarılan bilgilere itibar edilmemesi gerekmektedir (Haber Üsküdar, 2023). Ayrıca deprem sonrası oluşan kayıplara ilişkin sorumluların kamufle edilmemesi (Bildirici, 2023), bu konuda medyanın hesap verilebilir bir ortam oluşturulmasına katkı sağlaması son derece önemlidir. Dolayısıyla çalışmada afet haberciliği çerçevesinde deprem felaketine ilişkin üretilen medya içerikleri sözü edilen ilkeler kapsamında temalara ayrılarak analiz edilmektedir.

2. Çalışmanın Yöntemi

Afet dönemlerinde haberciliğin ne denli hayati olduğu bilinmekte, bu dönemde haber medyasının gösterdiği performansın etik ve nitelikli habercilik açısından değerlendirilmesi, mevcut konunun ortaya konması, yaşanan felaketin yaralarının sarılmasını, sorumlularının deşifre edilmesini sağlayabilmektedir. Dolayısıyla oldukça ağır ve travmatik bir tablo yaratan deprem felaketi sonrasında Türk medyasının tepkisini incelemenin afet haberciliği açısından önemli veriler sunabileceği düşünülmekte, güncel saptamalar ile bu felaketin afet haberciliğine dair bir turnusol kâğıdı olabileceği öngörülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada deprem felaketi sonrasında Hürriyet, Evrensel, Habertürk, Sabah, Sözcü, Yeni Şafak gazetelerinin web sayfalarında üretilen haber içerikleri (n: 3329) nitel ve nicel içerik analizi yöntemiyle incelenmektedir. Çalışmada depremin yaşandığı 6 Şubat tarihinden itibaren bir haftalık (6-13 Şubat) haber içerikleri ele alınmaktadır. Depremin gerçekleşmesi akabinde haber üretimi ve yoğunluğunun yüksek olduğu göz önünde bulundurularak bu zaman aralığı seçilmekte, böylesi bir periyodun afet haberciliği açısından daha güçlü veriler sağlayacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca örneklem olarak seçilen gazeteler düşünüldüğünde; en çok tıklanan haber organı Hürriyet tercih edilmektedir. Editöryal farklılık açısından ise Sabah gazetesi iktidar yanlısı, Sözcü muhalif, Yeni

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

Şafak İslamcı sağ, Evrensel sol tandanslı bir yayın politikası izlemesi sebebiyle çalışmaya dahil edilmektedir. Habertürk gazetesini liberal ve ortada konumlanan bir haber organı olarak nitelemek mümkündür. Habertürk, Sabah, Sözcü gazetesinin de en çok tıklanan haber siteleri içerisinde olduğunu söylemek gerekmektedir. Öte yandan çalışmada kullanılan içerik analizinde haber metinlerinin benzerliklerini kategorize eden “kodlama” sistemi uygulanmakta, haber içerikleri birtakım temalara ayrılarak mesajın bütünü ile indirgenmiş hali arasında bir bağ ve özdeşlik kurulmaktadır (Bilgin, 2006: 12).

3. Araştırma Bulguları

Haber metinleri incelenirken haber sayıları manuel olarak sayılmış, çalışmada incelenen haber sayısından daha fazla haber üretilmiştir. Ancak bazı haberler birkaç kez paylaşıldığı ya da güncellenerek yayımlandığı için tek bir metin olarak değerlendirilmiş, en güncel haber içeriği incelenmiştir. Haber içerikleri elde edilirken ilgili web sayfalarında “deprem” ifadesi filtrelenmiştir. Ayrıca deprem felaketi ile hiç ilgisi olmayan ama içerisinde “deprem” ifadesi geçen haberler de incelemeye alınmamıştır.

Tablo-1 Depreme İlişkin Haberlerin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete Adı	Evrensel	Habertürk	Hürriyet	Sabah	Sözcü	Yeni Şafak	Toplam
Haber Sayısı	376	562	691	651	428	621	3329

Gazetelerin depreme ilişkin ürettiği içeriklere göz atıldığında; haberlerin büyük kısmının anlık gelişmelere odaklandığı görülmektedir. Bu kategori, arama-kurtarma faaliyetleri, yardımlar, uluslararası destekler, yaralı, ölü ve yıkılan binalara ilişkin veriler, tutuklamalar, ulaşım, resmî yetkililerin açıklamaları gibi birçok son dakika gelişmesini kapsamaktadır. Özellikle yardım ve arama-kurtarma faaliyetleri ile depremin yarattığı etki ve resmî kurumların aldığı önlemler öne çıkarılmaktadır. Bilimsel içerikler teması depremin neden ve nasıl geliştiği, olası artçı sarsıntılar, riskler ve çözüm önerilerini bilim insanlarının görüşleri doğrultusunda ele almaktadır. Bilim insanı görüşü olmaksızın bölgeye ilişkin hava durumu, yasal ve ekonomik

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihanı: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

tedbirler, eğitime dair alınan kararlar gibi konularda sunulan enformasyon bilgilendirici kategori çerçevesinde incelenmektedir. Elbette ki her haber bilgilendirici bir niteliktedir; ancak bu şekilde bir sınıflandırmanın verileri analiz etme konusunda kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir.

Tablo-2 Depreme İlişkin Haberlerin Temalara Göre Dağılımı

Gazete Adı	Anlık gelişmeler	Bilimsel içerikler	Bilgilendirici
Evrensel	271 (%72,07)	73	32
Habertürk	451 (%80,2)	25	86
Hürriyet	608 (%87,9)	43	40
Sabah	562 (%86,3)	32	57
Sözcü	367 (%85,7)	28	33
Yeni Şafak	479 (%77,1)	47	95

3.1. Haber içeriklerinde bilimsellik temasına ilişkin bulgular

Deprem gibi doğal afetlerin meydana gelmesinin ardından gerçekleşme nedeni, oluşan hasar, riskler, önlemler ve çözüm önerilerine dair değerlendirmeler hayati önemdedir. Yerbilim, afet bilimi ve acil müdahale gibi uzmanlık gerektiren alanlarda toplumun bilgilendirilmesi, aydınlatılması gerekmektedir. Bu noktada bilim insanlarının tespit ve görüşlerinin medya kanalları ile topluma aktarılması değerli görülmekte, bilimin rehberliğinde oluşacak bir habercilik anlayışı afetin etkilerinin azaltılmasına, birçok anlamda iyileşmeye önyak olabilmektedir. Ayrıca hangi bölgelere yardım gönderilmesi gerektiği, depremzedelerin tahliyesi, ekonomik, yasal düzenleme, acil müdahale adımları, yol, hava durumu gibi bireyleri doğru yönlendirebilecek, kayıpları azaltabilecek enformasyonların iletilmesi, sorunların çözümü ve koordinasyon adına fayda getirmektedir.

Tablo- 3 Depreme İlişkin Haberlerde Bilimsellik Temasının Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete Adı	Bilimsel içerikler	Bilgilendirici
Evrensel	73 (%19)	32 (%8,5)
Habertürk	25 (%4,4)	86 (%15,3)
Hürriyet	43 (%6,2)	40 (%5,78)
Sabah	32 (%4,91)	57 (%8,24)
Sözcü	28 (%6,54)	33 (%7,77)

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihanı: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

Yeni Şafak	47 (%7,56)	95 (%15,2)
------------	------------	------------

Bilgilendirici içerikler genellikle bölgedeki hava durumu, riskli bölgeler, deprem anında neler yapılması gerektiği, hipotermi riski, bağış ve yardımların nasıl yapılacağını kapsamaktadır. Bu açıdan bilgilendirici haberlerin önemli bir işlev gördüğünü belirtmek mümkündür. Hatayspor Teknik Direktörü Volkan Demirel ve yardımcısı Gökhan Zan'ın yardım çağrısı bütün gazetelerde yer almaktadır. Ancak yardımların koordinasyonu, şehirlerdeki toplanma ve çadır alanları, ihtiyaçların hangi bölgelerden tedarik edileceği gibi konulardaki bilgilendirmelerin sınırlı olduğu gözlenmektedir. Evrensel ve Sözcü gazetesinde bölge halkının istek ve ihtiyaçları - siyasi iktidara yöneltilen eleştirel bir dille- sıklıkla gündeme getirilmektedir. Bunun dışında şehir merkezi dışında kalan belde ve köylere yönelik yardım ve acil müdahalelere dair bilgilendirmelere seyrek bir biçimde rastlanmakta, gazeteler genellikle şehirlerdeki yıkımı öne çıkarmaktadır. Yeni Şafak ve Sabah gazetesi hangi bölgelerin ne tür ihtiyaçları olduğunu vurgulamaktan ziyade yardımların büyüklüğüne, Türk devletinin, milletinin ve uluslararası alanın yüce gönüllülüğüne odaklanmaktadır.

Haberlerin bilimsellik yönü incelendiğinde; gazetelerin depremin bilimsel yönüne oldukça düşük bir oranda yer verdiği gözlenmektedir. Bilim insanlarının yer alma sıklığı belirtilen sayılarda gerçekleşmekte, haberlerin büyük bir kısmında resmî kurumların yetkilileri, siyasiler ve yardım kuruluşlarının görüşleri öne çıkarılmaktadır. Esasında afet sonrası süreç, önlemler ve bilimsel izah gerektirirken Türk medyasının depremi anlık gelişmeler ekseninde değerlendirdiği saptanmaktadır. Evrensel gazetesinin diğer yayın organlarına kıyasla daha yüksek bir sayı ve oranda depreme bilimsel bir bakış açısı getirdiğini göz ardı etmemek gerekmektedir. Haber kuruluşlarının tamamında Profesör Naci Görür, Celal Şengör, Hasan Sözbilir, Süleyman Pampal, Cenk Yaltırak, Haluk Özener, Övgün Ahmet Ercan, Orhan Tatar (AFAD Deprem Risk Azaltma Genel Müdürü) gibi bilim insanlarının düşünceleri iletilmekte, sarsıntının Marmara depremini tetiklemeyeceğine, artçı depremler sebebiyle hasarlı binalara girilmemesine dair uyarılar, Naci Görür'ün Adana, Hatay, Bingöl ve Elazığ'a çektiği dikkat, afet bakanlığı kurulması gerektiğine yönelik önerileri göze çarpmaktadır. Habertürk'te Celal Şengör depremin nasıl oluştuğunu modelleme ve görsellerle açıklamaktadır. Haber içeriklerinde genellikle yaşanan depreme ilişkin tespitler öne çıkarken olası riskler ve çözüm önerileri geri planda

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

kalmaktadır. Haber metinlerinde seyrek bir biçimde “deprem dirençli kentler kurulması” (Habertürk: (7 Şubat) “*Prof. Naci Görür'den Habertürk'e önemli açıklamalar*”; Evrensel: (8 Şubat) “*Prof. Dr. Naci Görür, Erzincan-Bingöl fayı için uyardı: Burası yakında kırılır*”), “daha fazla sayıda yerbilimci yetişmesi” (Yeni Şafak: (7 Şubat) “*Kahramanmaraş'taki deprem tetikledi: Bölgedeki 500 yıllık sismik sessizlik bozuldu*”), “güçlü bir bina yönetmeliği” (Sözcü: (7 Şubat) “*ABD bu soruyu sordu: Türkiye depremi neden bu kadar ölümcül, bina yönetmeliğinin etkisi ne?*”; Yeni Şafak: (10 Şubat) “*İngiliz araştırmacı kendi ülkesiyle kıyasladı: 'Bilimsel alt yapısı yok' diyerek depremin büyüklüğüne dikkat çekti*”) gibi çözümcü bakış açısına rastlanmaktadır. Bunun yanı sıra Evrensel gazetesinde deprem bölgesinde yaşanabilecek salgın hastalıklar, kronik hastaların tedavi süreçleri, kimliklendirme yapılmadan defnetme, hijyenik ihtiyaçlar temelinde tıp alanındaki uzmanların görüşleri önemli bir yer tutmaktadır. Öte yandan gazetelerde nadir de olsa depreme ilişkin haberlerde bilimin ve resmî otoritelerin görüşleri dışında birtakım kehanet ve komplo teorilerini aktarma durumu görülmektedir. Sözcü gazetesi, deprem kâhini olarak tanınan Frank Hoogerbeets'in depremi bildiğini ifade eden dört, Sabah, Hürriyet ve Habertürk gazetesi ise bir habere yer vermiştir. Aslında bilim insanları depremin tam olarak gününü ve saatini bilmenin imkânsız olduğunu dile getirirken kehanetlerin gündeme getirilmesi toplumu panik ve korkuya sevk edebilmekte, bilim ve bilim insanlarını değersizleştirmektedir.

Gazetelerin afetler sonrasında dâhi bilimi temel almak yerine onu politikleştirdiğini söylemek mümkündür. Elbette ki bir doğal afeti felakete çeviren unsur bıraktığı etkidir. Bu sebeple doğal afetlere yönelik hazırlık ve önlemlerin yeterince yerine getirilmemesi bilançoğu ağırlaştırmakta, felaketin boyutunu büyütmektedir. Nitekim afetlere karşı yürütülecek önleyici politikalar felaketler meydana geldiğinde sıklıkla sorgulanmaktadır. Dolayısıyla medya kuruluşlarının yayın politikaları bilimsel görüşlerin hangi yönlerini öne çıkarıp ne tür gelişmeleri kasıtlı olarak ıskalayacaklarını belirlemektedir. Gazetelerin bilimi politize eden yaklaşımına vurgu yaparken depremin yarattığı kayıplara ilişkin olası sorumluların kimler ya da hangi kurumlar olduğu tartışmasına da açıklık getirmek gerekmektedir. Teyit.org platformunun bilim insanı ve meslek odalarının görüşünü alarak hazırladığı

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

bir içerikte (Özgür, 2023a); binaların depreme dayanıklı inşa edilmemesinde yapı denetim şirketleri, belediyeler ve bakanlıkların sorumlu olduğu aktarılmaktadır. İmar açma, yapı izinleri ile ruhsatları belediyeler tarafından verilirken yapı denetim şirketlerinde yer alan -bakanlıkça denetçi belgesi verilmiş- mimar ve mühendisler binaları kamu adına denetlemektedir. 2013 yılında yapılan yasal değişiklikle yapıların denetiminde meslek odalarının vize ve onay yetkisi, “ücret almaları” (Türkiye, 2013) sebebiyle kaldırılmıştır. Meslek odaları bu durumun vasıfsız müteahhitlerin önünü açacağını belirtmiş; (MMO, 2013) ancak belediye ile oda arasında protokol olmayışı sebebiyle odanın onayı olmadan inşa edilen çok sayıda yapının da olduğu ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra imar affının da tüm denetim süreçlerini yok saydığı düşünülmektedir. Herhangi bir denetimden geçmeyen kaçak yapıların yasal hale gelmesi söz konusudur (Özgür, 2023a). İmar affının yasalaşması sürecinde yalnızca iktidar ittifakının milletvekillerinin değil muhalefet partilerinin de “evet” oyu verdiğini ifade etmek, birçok milletvekilinin de oylamaya dâhi katılmadığını söylemek gerekmektedir. Evet oyu veren Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) milletvekilleri torba yasa olması, farklı birçok düzenlemeyi içermesi sebebiyle onayladıklarını aktarmışlardır (Independent Türkçe, 2023). Bunun yanı sıra CHP’nin 2018 yılında ilân ettiği seçim bildirgesinde imar affı çıkaracağına, ruhsatsız yapıları yasal statüye kavuşturacağına yönelik vaadi dikkat çekmiş; ancak uygulamanın “afet riski taşımayan binalarda” geçerli olacağı belirtilmiştir (CHP, 2018: 214). Hâl bu iken imar affı üzerinden yapılan tartışmaların daha bütüncül bir biçimde ele alınması bir zorunluluk olarak görülmelidir. Bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda; il ve ilçe belediyelerini, yapı denetim firmalarını, bakanlıkları, müteahhitleri kapsayan bir sorumluluk çerçevesi göze çarpmaktadır. Gazetelerin bu bütüncül ve girift sorumluluk anlayışını ne denli gündeme getirdiği tartışılmaktadır.

Sabah ve Yeni Şafak, -sıklıkla yer verdiği- depremin büyüklüğünü temel alan bilimsel görüşleri “asrın felaketi”, “yüzyılın depremi” (Sabah: 144 haberde; Yeni Şafak: 69 haberde) (Sabah: (12 Şubat), “*Asrın felaketi’nin merkez üssü Elbistan’da yaralar sarılıyor*”; Yeni Şafak: (7 Şubat) “*Son 100 yılın en büyük depreminde üç fay birden kırıldı: Gölcük ve Düzce’nin toplamından daha uzun*”) çerçevesinde aktararak yaşanan felaket sebebiyle siyasi iktidara gelebilecek eleştirilere karşı bir zırh aldığı

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

izlenimi oluşturmaktadır. Nitekim depremin farklı ülkelerde meydana gelmesi durumunda o ülkelerin çok daha fazla etkileneceğini iddia eden bilimsel görüşlerin (Yeni Şafak: (9 Şubat) “İngiliz deprem uzmanı: Türkiye'deki deprem İngiltere'de olsaydı ülke dümdüz olurdu”; Sabah: (8 Şubat) “Kahramanmaraş depremi için Alman basınında dikkat çeken ifadeler: Bizde olsa tüm ülke sarsılırdı!”) varlığı bu durumu doğrulamaktadır. Ayrıca binaları yapan müteahhitlerin sorumlu olduğu görüşü baskınken, yıkılan binaların büyük kısmının 1998 ve 1999 yılından önce inşa edilen yapılar olduğuna dönük vurgular (Yeni Şafak: (9 Şubat) “İkinci deprem enerjinin daha geniş alana yayılmasına neden oldu”; Sabah: (7 Şubat) “Deprem Uzmanı Prof. Dr. Ramazan Özçelik açıkladı! Yıkılan binalarla ilgili çarpıcı detay”) söz konusudur. Oysa yıkılan binaların -Adana haricinde- %50-60'ının 2000 yılı sonrasında inşa edildiğine yönelik bilim insanı görüşleri de mevcuttur (DW Türkçe, 2023). Bunun yanı sıra birkaç haberde yönetmeliğe uygun bina yapılmadığı da aktarılmaktadır. Hürriyet ve Habertürk gazetesinde ise bilim insanlarının birçok kez uyardığı (Habertürk: (7 Şubat) “Prof. Naci Görür'den Habertürk'e önemli açıklamalar”; Hürriyet: (12 Şubat) “Prof. Dr. Naci Görür anlattı: 'Depremler azalmayacak veya yok olmayacak', o zaman...”), yönetmeliğe uyulmadığı (Habertürk: (12 Şubat) “İspanyol sismolog Jordi Diaz: İstatistiklere göre Türkiye'deki, yüzyılın en büyük depremi”, Hürriyet: (12 Şubat) “Binanın eski ya da yeni olması önemli değil, uygun projelendirilip doğru denetlenen her yapı sağlamdır”) müteahhitlerin öne çıktığı bir yaklaşım (Habertürk: (11 Şubat) “Son dakika haberi Rönesans Rezidans'ın müteahhidi tutuklandı”, Hürriyet: (12 Şubat) “Adıyaman'da, Hatay'da, Gaziantep'te, Şanlıurfa'da ölüm saçan müteahhitler tek tek yakalanıyor”) görülmektedir. Öte yandan Sözcü ve Evrensel gazetesinde Ak Parti döneminde birçok kez meclise getirilerek yasalaştırılan imar affı uygulamasına (Sözcü: (11 Şubat) “Siz oy ve para için affettiniz ama deprem affetmedi” Evrensel: (11 Şubat) “Erdoğan 2019'da Maraş'ta ruhsatsız binaları meşrulaştıran imar barışıyla övünmüştü”), bilim insanlarının uyarılarının dikkate alınmamasına (Sözcü: (7 Şubat) “ABD bu soruyu sordu: Türkiye depremi neden bu kadar ölümcül, bina yönetmeliğinin etkisi ne?”, Evrensel: “Depremde yıkılan İskenderun Devlet Hastanesinin 'deprem dayanıklılık testi' olumsuz gelmiş”) ve deprem vergilerinin akıbetine (Sözcü: (11 Şubat) “650 bin konutun parası nerede?”) yönelik eleştirel güçlü bir çerçeveye hâkimdir. Gazeteler bu karmaşık sorunu doğru bir biçimde aktarmak yerine politik

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

bakış açısı çerçevesinde bir sorumluluk yaklaşımı sergilemektedir. Bu politika ile hem ekonomi-politik tutum korunmakta hem de kolaycılığa kaçılmaktadır. Gazetelerin bir kısmı siyasi iktidarı, diğer bir kısmı ise müteahhitleri, yapı denetim kurumlarını işaret ederken sorumlu olabileceği düşünülen birçok aktörün kamufle edilme yarışı, belediyelerin göz ardı edilmesi dikkat çekmektedir. Depremin yarattığı yıkım konusunun net bir biçimde ortaya konması beklenirken gazetelerin bilimsel ve hukuki bir fikir birliğini paylaşmadığı tespit edilmektedir. Haber kuruluşlarının depreme ilişkin gelişmeleri objektif bir biçimde sunduğunu dile getirmek güçtür.

3.2. Sayısal verilere ilişkin bulgular

Doğal afetler, salgın hastalıklar ve çevre felaketleri meydana geldiği durumlarda ölü, yaralı ya da kurtarılan kişi sayısı haberlerde sıklıkla aktarılmaktadır. Ancak afet haberciliğinde felaketin yalnızca rakamlarla ifade edilmesi büyük resmin okunmasını, krizin anlaşılmasını zorlaştırmakta, krize ilişkin hassasiyeti zedelemektedir. Nitekim Üsküdar Üniversitesi İletişim Fakültesi akademisyenleri tarafından hazırlanan bir deprem haberciliği rehberinde dile getirildiği gibi “*deprem haberlerini sayılara indirgemek, hemen her saat başı ölü ve yaralı sayılarını vermek bir süre sonra insanlarda duyarsızlığa yol açmaktadır. Ölenlerin birer insan olduğunu, istatistikten ibaret olmadığını dikkate almak gerekir*” (Haber Üsküdar, 2023). Ersoy, kriz durumlarında sayısal verilerin oldukça önemli olduğunu dile getirirken tüm süreci bu veriler üzerinden okumanın doğru olmayacağını ifade etmektedir (2014: 1). Dolayısıyla bir felakette hayatını kaybetmiş her türlü canlıyı bir rakamla aktarmak, ölümleri rakamlar üzerinden değerlendirmek oldukça problemlili bir bakış açısıdır. Öyle ki Covid-19 salgını döneminde her gün yayımlanan ölüm ve vaka sayıları birçok yönü olan bir pandemi sürecinin rakamlara göre değerlendirilmesine, hayatını kaybeden insanların yalnızca bir rakamdan ibaretmiş gibi algılanmasına neden olabilmektedir. Ayrıca bir süre geçtikten sonra artık insanların ölüm ve vaka sayılarını takip etmemeye başlaması, bu durumun hayatın normal bir rutinine dönüşmesi söz konusudur.

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihanı: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

Tablo-2 Depreme İlişkin Sayısal Verilerin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete adı	Evrensel	Habertürk	Hürriyet	Sabah	Sözcü	Yeni Şafak	Ortalama
Haber sayısı	97 (%25,7)	152 (%27,04)	181 (%26,1)	144 (%22,1)	89 (%20,7)	180 (%28,9)	140,5 (%25,3)

Veriler incelendiğinde; ortalama bir değer olarak yayımlanan her dört haberden birinde depremde yaşanan can kaybı, yaralı, enkaz altında kalan kişi, yıkılan bina sayısına dair bilgi aktarılmaktadır. Haber üretimi sıklığı göz önünde bulundurulduğunda ölü, yaralı ve kurtarılan insan verisinin hatırı sayılır bir oranda haberlere yansıdığı gözlenmektedir. Bu haberler genellikle anlık paylaşmakta, birçok metnin başlığında yer almaktadır. Genellikle can kaybı ve yaralı sayısının “kaç olduğu” rakamla ifade edilmekte, birçok haberde de “binlerce ve on binlerce” nitelemesi kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra haber metinlerindeki rakamsal veri yoğunluğu yalnızca ölü ve yaralı sayısı ile sınırlı kalmamakta, depreme ilişkin farklı birçok konuda da haberlerin sayıların içine gömüldüğü görülmektedir. Deprem büyüklüğü, şiddeti, kaç şehrin ve vatandaşın depremden etkilendiği, kaç artçı deprem yaşandığı, deprem bölgesinden kaç afetzedenin tahliye edildiği, deprem bölgesine giden arama-kurtarma, yardım ekibinin sayısı, gönderilen yardım miktarı, gönderilen yardımların kaç kişilik bir afetzedeye hizmet edeceği, güçlendirilmesi gereken bina sayısı, yağma, hırsızlık yapan insan sayısı, yıkılan binalara ilişkin sorumlu olduğu iddia edilerek tutuklanan insan sayısı, deprem bölgesindeki öğrenci sayısı, liglerden çekilen takım sayısı gibi birçok istatistiğin baskın olduğu bir habercilik politikası söz konusudur. Dolayısıyla bu denli bir veri yoğunluğu ile haberler okur açısından yorucu ve rakamlara indirgenen bir duruma dönüşmektedir.

Yaralı ve ölü sayısına ilişkin veriler genellikle başlıklar (Evrensel: (6 Şubat) “Adıyaman'da 28 kişi hayatını kaybetti, arama kurtarma çalışmaları devam ediyor”, (7 Şubat) “Depremi merkez üssü Maraş'ta 3. Gün: Kent yerle bir, en az 1243 kişi yaşamını yitirdi”; Habertürk: (7 Şubat) “...Depremde can kaybı 2 bin 379'a yükseldi, 14 bin 483 kişi yaralandı, 7 bin 840 kişi enkazdan çıkarıldı”, (8 Şubat) “Kahramanmaraş merkezli depremlerde can kaybı ve yaralı sayısı, son durum ne?” Hürriyet: (11 Şubat) “Son dakika... Türkiye'yi sarsan afette altıncı gün: Deprem felaketinde can kaybı 21 bin 848”, (11 Şubat) “20 bin can kaybı 80 bin kurtuluş”

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

Sabah: (7 Şubat) “AFAD Başkanı Sezer: “Can kaybı sayısı an itibarıyla 2 bin 921’e yükseldi”, (9 Şubat) “Son Dakika! AFAD son bilgileri paylaştı! Depremlerde 12 bin 873 can kaybı, 62 bin 937 yaralı” Sözcü: (7 Şubat) “Dünya Sağlık Örgütü’nden korkutan deprem tahmini: Ölü sayısı 20 bini geçebilir”, (10 Şubat) “Depremzede: Ölü sayısı vermek istemiyorum, dilim dönmüyor”, Yeni Şafak: (8 Şubat) “Depremi yıktığı 10 ilde toplam can kaybı 7 bin 108’e yükseldi”, (6 Şubat) “Kahramanmaraş depreminde son durum! 6 Şubat Kahramanmaraş depreminde can kaybı, yaralı, yıkılan bina sayısı”), alt başlıklar ve spotlarla öne çıkarılmaktadır. Özellikle Habertürk ve Yeni Şafak gazetesinde ölü, yaralı sayılarının kaç olduğuna ilişkin soru biçimindeki başlıklarla can kaybına verilen önem göze çarpmakta, ilgi çekme vurgusu gün yüzüne çıkmaktadır.

3.3. Travmatik içeriklere ilişkin bulgular

Doğal afetlerin yarattığı etkilerin tüm çıplaklığıyla topluma aktarılması hem afetzedeleri hem de bu içeriklere maruz kalan bireyleri olumsuz etkileyebilmektedir. Bu sebeple deprem gibi travmatik felakete dair yayınların izleyiciler ve okurlar üzerinde etkileri olacağı göz önünde bulundurulmalı, insanlarda merhamet yorgunluğuna yol açabileceği unutulmamalıdır (Haber Üsküdar, 2023). Dolayısıyla deprem sonrası üretilen içeriklerin travmatik yanlarını ortaya çıkarmak toplum psikolojisinin nasıl etkilenebileceği ve mesleki kodların uygulanması açısından önemli bir tespit sunabilmektedir.

Tablo-4 Travmatik İçeriklerin Gazetelere Göre Dağılımı

Gazete adı	Evrensel	Habertürk	Hürriyet	Sabah	Sözcü	Yeni Şafak	Ortalama
Haber sayısı	48 (%12,7)	147 (%26,1)	183 (%26,4)	189 (%29,03)	135 (%31,5)	164 (%26,4)	144,3 (%26,01)

Veriler incelendiğinde; azımsanmayacak bir sayıdaki haber metninde travmatik içerikler saptanmaktadır. Gazetelerin depreme ilişkin içeriklerinde duygusal ve dramatik unsurlar ön plana çıkmakta, bu konudaki sorunlu yapı oldukça göze çarpmaktadır. Elbette ki böylesi bir felakette yaşanan acıların, çaresizliğin ve

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

birlikteliğin haberlere yansımaları doğal olmakla birlikte içeriklerin önemli bir kısmında gelişmelerin sürekli hikâyeleştirilmesi, dramatize edilerek aktarılması toplumda da onarılmaz yaralar açabilmekte, toplumun duygu durumunu olumsuz etkileyebilmektedir. Bu tür içerikler depremin yarattığı yıkımın boyutu, afet sonrası vatandaşların yaşadığı çaresizlikler, kurtarma operasyonları, afetzedeye ya da yaşamını yitirmiş insanların öyküleştirilmesi, yardım organizasyonlarının kutsallaştırılması çerçevesinde şekillenmektedir. Evrensel gazetesinin deprem ile ilgili gelişmelere habercilik ilkeleri açısından daha hassas yaklaştığı dikkat çekmektedir. Bütün yayın organlarında bu tür söylemler yer alırken politik bakış açısı temelinde farklı noktaların öne çıkarıldığını belirtmek gerekmektedir. Evrensel ve Sözcü’de depremedelerin yaşadığı zorluklara -yeterli yardım gelmediği vurgusu ile- işaret edilmekte, Yeni Şafak ve Sabah’ta ağırlıklı olarak depremin büyüklüğüne, arama kurtarma ve yardım organizasyonlarına yer verilmektedir. Haber kuruluşları vurgulamak istediği gelişmeleri dramatize ederek, haber üretiminde okur ve depremede psikolojisini önemsemeyerek okurlara iletmektedir.

Haber içeriklerinde yaşanan felaketin büyüklüğünü nitelikleme adına birtakım sansasyon ve abartı ifadeleri, travmatik söylemler gözlenmektedir. Gazeteler depremi anlatan afetzedelerin görüşlerini dile getirmenin yanı sıra kendi tanımlamalarını kullanmaktadır. Habertürk gazetesi “dehşete düşüren” (12 Şubat: *“İşte Gaziantep’te depremde yarılan yol!”*, 11 Şubat: *“Deprem sonrası zeytin bahçesinde dehşete düşüren görüntü”*), “inanılmaz korkunç”, (8 Şubat: *“Depremi yaşayan futbolcular o anları anlattı: Korkunçtu!”*), “büyük ve görülmemiş felaket” (12 Şubat: *“İletişim Başkanı Fahrettin Altun’dan dezenformasyon uyarısı”*); Hürriyet, “mahşer yeri gibiydi” (11 Şubat: *“Hatay’da nefes alan çok şanslı! ‘Bu ev 8 şiddetinde depreme dayanıklı’ diye pazarlamışlar”*), “dehşete düşüren görüntü” (10 Şubat: *“Hatay’da deprem sonrası dehşete düşüren görüntü! 30 metre genişliğinde yarı oluştu...”*); Sabah, “arzu çatırdatan deprem” (12 Şubat: *“Son dakika: Arzu çatırdatan depremin şoke eden yeni görüntüleri!”*), “dünya medyasını dehşete düşürdü” (8 Şubat: *“Çifte deprem dünya medyasını dehşete düşürdü”*); Sözcü, “can pazarı” (7 Şubat: *“Elbistan’da can pazarı: Su, ekme, çadır, doktor, yardım yok”*, 7 Şubat: *“İskenderun’da can pazarı...”*), “kan dondurucu” (8 Şubat: *“Kan donduran görüntü:*

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

Ölmüş kızları ve eşinin yanında kurtarılmayı bekledi"); Yeni Şafak ise "kıyamet filmini aratmayacak" (7 Şubat: "*Kıyamet filmini aratmayacak görüntüler: Deprem sonrası çok sayıda kentte yollar yarıldı*"), "Filmlerde izlerdim, bu kadar olmaz derdim" (8 Şubat: "*Selçuk İnan: Aklım almıyor*") gibi betimlemelerde bulunmaktadır. Bu tür nitelermeler duygusallığın, acının böylesine yaşandığı bir toplumda travmalara yol açabilmekte, korku ve paniğe neden olabilmektedir.

Haber kuruluşları yaşamını yitiren veya kurtarılan insanların yaşam hikâyelerini çarpıcı başlıklar ve alt başlıklarla, depremzedelerin yaşadığı zorlukları duygusal bir çerçevede ele almaktadır. Yardımların ulaştırılamaması, afetzedelerin yaşadığı zorluk ve çaresizliğe yoğunlaşan Evrensel gazetesi, içerisinde yaşanan durumu "Kolu Kopanlar Bacağı Kopanlar, Yaralıların Çoğu Uzuvarını Kaybetmiş Şekilde Geldi" (11 Şubat: "*Deprem bölgesinde görev yapan gönüllü sağlık emekçisi: Gelen yaralıyı ısıtmak için 10 kişi çalışıyorduk*"), "*Adıyaman'da market duvarında 'açtık aldık hakkınızı helal edin' yazısı*" (11 Şubat) gibi travmatik söylemlerle okurlara aktarmaktadır. Sözcü gazetesi, "*Hatay'dan yükselen isyan: Cesetleri yere koyup üstünü örtüyorlar, yer kalmadı*" (8 Şubat), "Yıkılan enkazın üstüne oturan bir kişinin elinde tuttuğu iki peluş oyuncakla çaresizce etrafa baktığı fotoğrafa yansıdı" (7 Şubat: "*Hatay'daki yıkım Sözcü muhabirinin objektifine böyle yansıdı*"), "*Volkan Demirel'den yardım çağlıkları: Herkes perişan, lütfen yardım edin*" (6 Şubat) gibi ifadelerle deprem sonrası yaşanan durumları oldukça dramatize ederek okura aktarmaktadır. Habertürk, "*Haluk Levent: İnsan hiç kepe olmak ister mi?*" (7 Şubat), "Depremden ardından enkaz yığınları arasında kalan çocukların hatırası oyuncaklar görenlerin yüreklerini dağladı" (7 Şubat: "*Enkazda dram... Depremden geriye çocuk oyuncakları kaldı*"); Hürriyet, "*acının fotoğrafı*" (11 Şubat), "Kaldırımında cenazeler, iskambil kâğıdı gibi yığılmış binalarda uzuvlar" (8 Şubat: "*60 bin nüfuslu İslahiye'nin yarısı artık yok*") şeklindeki başlıklarla yaşanan afetin oldukça travmatik bir dille ele alındığı, acının çekiciliğinin kullanıldığı tespit edilmektedir.

Kurtarılan ya da yaşamını kaybeden insanların öyküleştirelerek sunulması konusunda Yeni Şafak, Hürriyet, Habertürk ve Sabah gazetesi öne çıkmaktadır. Bu gazeteler kurtarılan hikâyelerine ilişkin "*mucize*" ifadesini sıkça tekrarlamaktadır. Yeni Şafak, "*Duvara 'umudunuzu kaybetmeyin' yazdı 64 saat sonra 'ışığı' gördü*" (9

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

Şubat), “*Şişe kapağıyla can suyu: Enkazdan 10 bine yakın kişi kurtarıldı*” (11 Şubat); Sabah, “*Son dakika: Deprem sonrası enkazdan emekleyerek çıktı! Türkiye’yi ağlatan görüntüler!*” (7 Şubat), “iki çocuğuna sarılarak öldü”, “enkazda ölen kızının elini bırakmadı” (8 Şubat: “*Acı, hüznün ve gözyaşı*”), “*Deprem enkazından çıkan Fatma Hanım’ın kocasıyla acı helalleşmesi herkesi ağlattı!*” (12 Şubat); Habertürk, “*Binlerce canı kurtaran 112 ekipleri anlatıyor: Enkazdan çıkan bebek parmağını emdi*” (11 Şubat), “Elinde annesinin saçıyla çıkarılan bu yavrumuz çıkarılırken ekibimiz oradaydı. Şimdi bu nasıl tarif edilir?” (10 Şubat: “*Gamze Özçelik, minik bebeği paylaştı: Ümit etmekten vazgeçme*”); Hürriyet, “*Yakup Alkan ve Ahmet Eyüp Türkaslan’ın son telefon görüşmesi yürekleri dağladı!*” (10 Şubat), “*147. saatte kurtarılan Cudi’nin ilk sözleri: Ben çok kirliyim, beni hamama götürün*” (12 Şubat) gibi ifadelerin yer aldığı birçok metinde afetzedelerin yaşadıkları dram üzerinden trajik bir etki yaratılmaktadır. Esasında haber kuruluşları bu tür kriz durumlarında depremzedeleri toplum nezdinde daha mağdur edebilecek, küçük düşürerek savunmasız ve çaresiz hissettirecek bir yaklaşımdan kaçınmalıdır. Ancak Türk medyasının deprem sonrası ürettiği haberlerde afeti bütüncül bir biçimde okuyamadığı, hemen her gelişmeden ilgi çekici bir hikâye çıkarmaya çalıştığı görülmektedir.

Haber organları kullandıkları travmatik dilin yanı sıra yayımladıkları görsellerle de afet haberciliği ile bağdaşmayan, etik ilkeleri göz ardı eden bir yaklaşım sergilemektedir. Öyle ki yaşamını yitirmiş ya da enkazdan kurtarılmış insanların kurtarıma anı videoları ve kurtarıldıktan sonrası fotoğraflardaki insan yüzleri *buzlanmadan* servis edilmektedir. Gazetelerin bu konudaki görsellerine ilişkin bir değerlendirme yapıldığında; toplamda 718 video ya da fotoğraf kullanıldığı tespit edilmekte, bu fotoğrafların 369’unu enkazdan sağ çıkarılmış ya da hayatını kaybetmiş çocuklar oluşturmaktadır. Bulgular, çocukların genellikle olumsuz durumlar söz konusu olduğunda medyanın gündemine gelme savını, çocuk unsuru kullanılarak felaketi daha görünür kılma çabasını (Fırat, 2016: 817; Aktaş Salman, 2019: 20; UNICEF, 2007: 39; Karataş, 2022: 302) doğrulamıştır. Özellikle hayatını kaybetmiş kişilerin mutlu aile ya da düğün fotoğrafları dikkat çekmekte, bu görsellerin nereden edinildiği ya da kullanımına dair kurbanların yakınlarından izin alınıp alınmadığı

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

önemli bir tartışma noktasıdır. Elde edilen veriler haber organlarının gazetecilik ilkeleri konusunda hassasiyet göstermediğini ortaya koymakta, afet mağdurlarının bir görsel malzeme olarak kullanıldığını açığa çıkarmaktadır. Bu tür görüntüler toplum psikolojisini altüst edebilmekte, kurtarılan insanların yaşadığı travmanın derinleşmesine sebep olabilmektedir. Dijital olanakların getirdiği arşivleme özelliği, enkazdan çıkarılan bireylere ilişkin görsellere erişimi kolaylaştırırken depremzedelerin o travmatik anları yeniden yaşamasına yol açabilmekte, özellikle çocuklar üzerinde derin etkiler bırakabilmektedir. Oysa medyadan çocuklar başta olmak üzere afet mağdurlarına saygı göstermesi, onların fotoğraf ve videolarını izin almadan kaydetmemesi ve yayımlanmaması beklenmektedir (Laos Gazeteciler Birliği ve UNICEF, 2021: 27, 35, 39). Ayrıca depremin sabaha karşı yaşandığı düşünüldüğünde; insanların uykuda olduğu ön sezisinden veya göçük sebebiyle kıyafetlerinde oluşabilecek yırtılmalar, vücudundaki yaralanmalardan hareketle kurtarılan sonrası yayımlanan görsellerde kişilerin mahremiyeti de ihlal edilmektedir. Bunun yanı sıra enkazdan çıkarılan çocukların görüntülerinin ve isimlerinin paylaşılması ile depremde ailesini kaybetmiş çocukların kötü niyetli kişilerce alıkonmasına neden olabilmektedir.

Yardım organizasyonlarının kutsallaştırılması konusundaki içeriklere göz atıldığında; Habertürk, *“Başbakanı Miçotakis'ten Türkçe paylaşım: Yunanlar ve Türkler yan yana, hayat kurtarmak için birlikte savaşıyorlar”* (8 Şubat), Hürriyet, *“Türkiye tek yürek! Kumbarasındaki paraları depremzedeler için bağışladı”* (9 Şubat); Sabah, *“Pandemide tüm dünyaya yardım gönderen Türkiye'ye vefa! İtalya'nın deprem yardımında duygulandıran mesaj”* (9 Şubat), *“Asrın seferberliği! Kulüpler tek yürek oldu...”* (8 Şubat); Yeni Şafak ise *“Dünyaca ünlü isimlerden Türkiye'ye destek mesajları: Ah Türkiye kalbim sizinle”* (8 Şubat), *“Yaşları küçük yürekleri büyük: Kimi harçlığını kimi oyuncağını depremzede çocuklara yolladı”* (9 Şubat) biçimindeki çok sayıdaki söylemler ve haberlerle yardımların duygusallık, *“tek yürek”* olma çerçevesinde ele alındığı, toplumun duygularına hitap edilmeye çalışıldığı görülmektedir.

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

3.4. Depreme İlişkin Enformasyonun Doğruluğuna Dair Veriler

Doğal afetlere yönelik bilgi akışında hız ve ekonomi-politik gibi faktörler haberlerin doğruluğuna zarar verebilmektedir. Bu sebeple, gelişmeler objektif bir biçimde aktarılmalıdır. *“En kötü gazetecilik, gerçeği çarpıtan gazeteciliktir. Bu tür gazetecilik hem halkın bilgi alma hakkına hem de mesleğin itibarına zarar verir”* (Haber Üsküdar, 2023). Depreme ilişkin haberlerin büyük kısmında resmî kuruluşların açıklamaları temel alınmış, AFAD’ın yanı sıra bölgede olan bakanların, liderlerin görüşleri öne çıkarılmıştır. Bu açıdan bakıldığında; haber kuruluşlarının resmî otoritelerin iletildiği verilere bağlı kaldığını söylemek mümkündür. Ayrıca Babala TV’den yayıldığı iddia edilen Hatay’da baraj patladığına dair iddialara karşı yetkililerin açıklamaları temel alınarak (Sabah: (12 Şubat) *“Bakan Kirişçi’den provokatif paylaşımlara cevap! Barajlarda tehlike yok”*; Yeni Şafak: (11 Şubat) *“Baraj patladı’ iddiasına yalanlama: Baraj ve göletlerimiz anlık olarak takip ediliyor”*; Sözcü: (11 Şubat) *“AFAD’tan ‘volkanik dağ’ iddialarına açıklama”* Hürriyet: (12 Şubat) *“İletişim Başkanı Altun’dan dezenformasyon uyarısı”* Habertürk: (11 Şubat) *“Bakan Kirişçi’den Hatay’da baraj patladı iddiasına yalanlama”*) yanlış bilginin düzeltildiği görülmüştür. Ayrıca ABD’nin Yüksek Frekanslı Etkin Kutup Işıkları Araştırma Programı’nın (HAARP) deprem yaratabileceği konusundaki iddialar ile Kahramanmaraş’ta volkanik aktivite olduğuna yönelik söylentilerin de açıklığa kavuşturulduğu saptanmıştır. Ancak doğruluğu teyit edilmemiş ya da çarpıtılmış bilgiler de söz konusudur. Elbette haberlerin tamamının doğrulanması mümkün olmamakla birlikte çarpıtıldığı kanıtları ile ortaya konulmuş bazı örnekler mevcuttur. Teyit.org’un bu konudaki çalışmaları önemli bir referanstır.

Hatayspor futbolcusu Christian Atsu’nun akıbeti konusunda hazırlanan içeriklerde sorunlar görülmektedir. Anadolu Ajansı’nın Hatayspor Kulübü Başkan Vekili ve Basın Sözcüsü Mustafa Özat’a dayandırarak ürettiği Atsu’nun enkazdan sağ olarak çıkarıldığına dair haberler bazı gazetelerde de yer almış, (Evrensel: (8 Şubat) *“Deprem spor kulüplerini de vurdu”*; Habertürk: (7 Şubat) *“Hataysporlu Christian Atsu kimdir, enkaz altında mı kaldı? Christian Atsu bulundu mu?”*, Hürriyet: (7 Şubat) *“Hatayspor’da endişeli bekleyiş sürüyor! Christian Atsu’dan güzel haber, Taner Savut hala enkaz altında”*; Yeni Şafak: (7 Şubat) *“Hatayspor’da hangi oyuncular enkaz*

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

altında?"); ancak bir süre sonra Atsu'nun hâlen enkaz altında olduğu ortaya çıkmıştır. Elbette ki haber kulüp kaynaklarının ilettiği bilgilere göre yayımlansa da gerçeğin farklı olması kamuoyunu yanlış yönlendirmiştir. Yeni Şafak gazetesinin 9 Şubat tarihli *"En büyük kara depremi: Japon uzman asrın felaketini değerlendirdi"* başlıklı haberde deprem uzmanı Shinji Toda'nın görüşleri aktarılırken bir çarpıtma söz konusudur. Teyit.org'un ulaştığı Toda'ya göre Kahramanmaraş depremi en büyük kara depremi değil "en büyük kara depremlerinden biridir" (Aksoy, 2023). Esasında Yeni Şafak gazetesi bu haberin içeriğinde doğru bilgiyi aktarsa da başlıkta yer alan tanımlama gerçeği yansıtmamaktadır. Sabah (9 Şubat: *"Deprem bu ülkelerde olsa tamamı yok olacaktı! Etki alanı onlarca ülkeden kat kat büyük"*), Yeni Şafak (8 Şubat: *"İki fayda deprem Anadolu'da ilk: Uzmanlar, peş peşe yaşanan depremleri değerlendirdi"*), Sözcü (8 Şubat: *"İtalyan bilim insanı Türkiye'deki deprem felaketini değerlendirdi: Yer 3 metre hareket etti"*) ve Habertürk gazetesi (9 Şubat: *"ABD'li sismolog Tobin: Neredeyse eşi benzeri görülmemiş bir olay!"*) gündeme taşıdığı İtalyan Profesör Carlo Doglioni'nin "Türkiye'nin 3 metre kaydığını dile getirdiği" iddiası yanlış bir çıkarımdır. Çünkü Doglioni, Türkiye'nin ya da Anadolu levhasının tamamının değil faya bitişik hacmin 3 metre hareket ettiğini vurgulamıştır (Özgür, 2023b). Sabah gazetesi, 8 Şubat tarihinde *"Uzman isimlerden dikkat çeken sözler: Türkiye depremleri Japonya ile kıyaslanamaz"* başlıklı yayımlanan haberde bilim insanı Cenk Yalıtırak'ın depremin 11 şiddetinde olduğunu açıklamıştır. Ancak Yalıtırak, kendisinin böyle bir açıklaması ya da demeci olmadığını ifade etmiştir (Toprak, 2023).

Görüldüğü üzere gazetelerin deprem sonrası ürettiği haberlerde bazı bilgilerin çarpıtıldığı söz konusudur. Bu çarpıtmalar genellikle bilim insanlarının görüşlerini kapsamıştır. Esasında gazetelerin depreme ilişkin bilimsel derinliğinin de ne denli düşük olduğu açığa çıkmış, hazır bilgiyi servis etme alışkanlığı halkın doğru haber alma hakkını sekteye uğratmıştır.

SONUÇ

Çevre ve doğal felaketlerin, salgın hastalıkların yaşandığı dönemlerde bireylerin söz konusu gelişmelere dair bilgi ihtiyacı artmakta, bu enformasyon, afetzedelerin daha güvenilir ve sağlıklı bir ortama taşınması, felakete maruz kalanların

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

kurtarılması, sağaltılması ve toplumun normalleşmesi sürecinde oldukça kritik bir işlev görmektedir. Geçmişten bu yana birçok felakete yönelik birincil bilgi kaynağı olarak medya öne çıkmakta, afetin etkileri ve büyüklüğüne ilişkin birçok gelişme haber içeriklerine yansımaktadır. Ancak haber kuruluşlarının afetlere dair belirlediği habercilik politikası değişebilmekte, hangi gelişmelerin gündeme taşınacağı, haberlerin ne şekilde çerçeveleneceği önemli noktalardan birini oluşturmaktadır. Esasında haber medyasının *afet haberciliğinin* gerektirdiği gibi kamu yararı gözetilen bir anlayışla mı hareket edeceği yoksa diğer birçok alanda olduğu gibi felaketler süresince de editöryal tutumunu sürdüreceği tartışması gündeme gelmektedir.

Çalışmada Kahramanmaraş'ta yaşanan (6 Şubat 2023) deprem sonrası Türk medyasının sergilediği tutum ele alınmış, haber içerikleri nitel ve nicel içerik analizi yöntemi kullanılarak afet haberciliği perspektifinde analiz edilmiştir. Çalışmada ortaya konan verilerle birlikte haber medyasının toplumsal faydayı önceleyen, sorumluluk bilinci ve hesap verilebilir bir anlayış yaratmaktan uzak bir davranış benimsediği görülmüştür. Depreme ilişkin haberlerde hatırı sayılır bir oranda sayısal verilere yer verilmiş, genellikle enkazdan kurtarılan çocuk ve yetişkinlerin sembol haline getirildiği travmatik unsurlara odaklanılmış, içeriklerin bilimsel yönleri yetersiz kalmıştır. Afetin neden meydana geldiğine, gelecekte yaşanabilecek olumsuz durumlara yönelik çözümlerin kılığında karşılık sıklıkla depremin yarattığı etkiye verilen önem, toplumun deprem konusundaki bilimsel yetersizliğini pekiştirmiştir. Haber medyası, bir toplumsal iyileşme sağlamak adına neler yapılması gerektiğini ifade etmekten ziyade var olan mevcut tabloyu resmetmiştir.

Depreme ilişkin haberler politik bir düzlemde üretilmiş, bu denli kayıpların yaşandığı bir felakette dâhi krizin bir kutuplaştırma aracına dönüştüğü saptanmıştır. Bu noktada Sözcü ve Evrensel gazetesi depremi siyasi iktidarın hazırsızlığı ve düzenin yarattığı müteahhitler, müdahalenin zamanında yapılmadığı üzerinden okurken, Yeni Şafak ve Sabah'ın depremin etkisini, arama-kurtarma ve yardım organizasyonlarının büyüklüğünü vurgulayarak bir savunma çerçevesi çizdiği gözlenmiştir. Evrensel ve Sözcü gazetesinin hangi bölgelerde ne tür şeylere ihtiyaç duyulduğuna dair bazı haberlerin bulunduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Habertürk ve Hürriyet gazetesinin keskin ifade ya da suçlamalardan kaçındığı, “*suya sabuna dokunmayan*”

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

söylemlerle ılımlı bir habercilik politikası izlediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla araştırma bulguları deprem sonrası üretilen haberlerin gazetelerin ideolojik duruşları ile hizalandığını gösterirken Yeni Şafak ve Sabah gazetesinin siyasi iktidara “*iliştirilmiş*” bir habercilik yaklaşımını benimsemesi söz konusudur. Bu bağlamda, deprem kaçınılmaz bir süreç olarak görülmüş, afetin “*doğallaştırılması*” sorunu gün yüzüne çıkmıştır.

Evrensel gazetesinin birçok konuda diğer gazetelere oranla daha hassas bir pozisyonda olduğunu dile getirmekle birlikte incelenen tüm haber kuruluşlarının afet haberciliği açısından eksiklikleri ve etik ihlalleri göze çarpmaktadır. Ayrıca deprem, bir “*olgu*” olarak derinlemesine ve uzun soluklu irdelenmemiş, bir “*olay*” niteliği ile gündelik anlayış doğrultusunda ele alınmıştır. Nitekim bu durum haber içeriklerinde de belirgin bir biçimde gün yüzüne çıkmış, haberlerin genellikle anlık gelişmeler perspektifinde sunulmasına yol açmıştır. Anlık bilgi ihtiyacının afet dönemlerinde önemli olduğunu belirtmek gerekmekte, medya, bu bilgilendirmeler ile afetzedelere rehber olmaktadır. Ancak tüm sürecin yoğun bir biçimde anlık haber alma ihtiyacını karşılama tutumu, depremin bilimsel bir bağlam, olası riskler, çözüm önerileri ve sorumluluklar paralelinde değerlendirilmesini engellemektedir. Gazeteler deprem sonrası yaşanan her türlü gelişmeye odaklanarak afete bütüncül bir çerçeve ile bakamamış, felaketi tüm yönleri ile ortaya koyamamıştır. Dahası depremde mağdur olan afetzedelerin, enkazdan kurtarılan ya da hayatını kaybeden insanların fotoğrafları, kurtarıma görüntüleri, öyküleştirme yaklaşımıyla dramatize edilmiş, depremedeler ve toplumun duygu durumu göz ardı edilerek “*acının pornografisi*” öne çıkmıştır. Öte yandan deprem mağduru olan çocuklar başta olmak üzere tüm afetzedelerin travmatik metin ve görsellerle topluma sunulması, deprem mağdurlarına yönelik “*hak odaklı bir haberciliğin*” arka plana itildiğini göstermiştir.

Hâl bu iken haber medyasının afet haberciliği konusunda iyi bir sınav vermediğini söylemek mümkündür. Daha nitelikli bir afet haberciliği yürütebilmek adına bazı unsurların yerine getirilmesi, bir dönüşüm yaşanması gerektiği net bir biçimde görünmektedir. En temelde haber medyasının kriz durumlarında ekonomi-politik çıkarları bir kenara iterek -çok ütöpik olarak görülse de- kamusal hizmeti temel alması birincil ihtiyaçtır. Bu durum afetlere daha doğru ve bilimsel bir pencereden

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihanı: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

bakılmasını sağlayacaktır. Ayrıca gazetecilerin afet konusundaki bilgi birikimi ve altyapısı oldukça düşüktür. Gazetelerde bölgeyi takip eden muhabirler hemen her alanda haber üreten gazetecilerden oluşmaktadır. Bu sebeple kriz durumlarında gelişmelere hâkim olmak, doğru soruları sormak adına bir uzmanlaşma gereksinimi belirmektedir. Bunun yanı sıra Türk mediasının afet durumlarını kapsayan yeni bir habercilik diline ihtiyacı vardır. Abartı ve sansasyondan uzak, travmatik öğelerden sıyrılmış, duygu yoğunluklu bir yaklaşımdan bilgi temelli bir anlayışa dönülmesi afetlere daha sağlıklı ve çözümcü yaklaşımı beraberinde getirecektir. Öte yandan akademik araştırmaların afet haberciliği, kriz haberciliği gibi alanlara daha fazla yönelmesi bu konudaki eksiklikleri, sorunları ortaya çıkaracaktır. İleriki çalışmalarda afet dönemlerinde habercilik yapan muhabirler ve editörler ile yapılacak görüşmeler “*neden nitelikli bir afet haberciliği yaratılmadığını*” tespit edecektir.

KAYNAKÇA

AKSOY, Mustafa (2023). Kahramanmaraş depreminin dünyanın en büyük kara depremi olduğu iddiası. <https://teyit.org/analiz-kahramanmaras-depreminin-dunyanin-en-buyuk-kara-depremi-oldugu-iddiasi> Erişim tarihi: 24.3.2023.

AKTAŞ SALMAN, Umay (2019). Çocuk Odaklı Habercilik Elkitabı. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

ANTUNES, Michele Nacif vd. (2022). “Disaster Journalism in Print Media: Analysis of the Top 10 Hydrogeomorphological Disaster Events in Portugal 1865–2015”, International Journal of Disaster Risk Science, 13, p. 521-535.

BİLDİRİCİ, Faruk (2023). Çocuk ve bebek görselleri yanlış. <https://9koy.org/cocuk-ve-bebek-gorselleri-yanlis.html> Erişim tarihi: 16.03.2023.

BİLGİN, Nuri (2006). Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek çalışmalar. Ankara: Siyasal Kitabevi.

CHP (2018). Seçim Bildirgesi 2018. Ankara. <https://chp.org.tr/yayin/2018-secim-bildirgesi/Open> Erişim tarihi: 23.03.2023.

DEMİREL, Simge Deniz ve DURGEÇ, Petek (2022). “Dijital Medyada Deprem Haberlerini İnfografikler Üzerinden Okumak: Anadolu Ajansı ve TRT Haber Örneği”, Journal of Communication, Sociology and History Studies, 2 (2), s. 27-44.

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihanı: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

DEMİROĞLU, Hande (2012). Kriz Haberciliği Bağlamında Domuz Gribi Haberlerindeki Panik Unsurların Belirlenmesi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

DILL, Roxane ve WU, Dennis (2009). "Coverage of Katrina in local, regional, national newspapers", Newspaper Research Journal, 30 (1), p. 6-20.

DW TÜRKÇE (2023). Deprem cinayetleri: Çürük binalardan kimler sorumlu? <https://www.dw.com/tr/deprem-cinayetlerinde-cezas%C4%B1zl%C4%B1k-%C3%A7%C3%BCr%C3%BCk-binalardan-kimler-sorumlu/a-64676602>
Erişim tarihi: 21.3.2023.

ERSOY, Metin (2014). Kriz döneminde habercilik: Soma. <http://i-rep.emu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11129/2552/kriz%20habercilik.pdf?sequence=1> Erişim tarihi: 25.3.2023.

FIRAT, Feyyaz (2016). "Çocuk Odak'Sız' Habercilik: İnternet Gazetelerinde Çocuk İçerikli Haberlerin Sunumu ve Etik İhlaller", e-Gifder, 4 (2), s. 817-833.

HABER ÜSKÜDAR (2023). Üsküdar İletişim'den deprem haberciliği rehberi. <https://haberuskudar.com/uskudar-iletisimden-deprem-haberciligi-rehberi>
Erişim tarihi:25.3.2023.

HABERMAS, Jurgen, (2006). "Political Communication in Media Society: Does Democracy Still Enjoy an Epistemic Dimension?", The Impact of Normative Theory on Empirical Research. Communication Theory 16 (4), p. 411-426.

HOUSTON, Brian. J. vd. (2019). "Disaster journalism: Fostering citizen and community disaster mitigation, preparedness, response, recovery, and resilience across the disaster cycle", Disasters, 43 (3), p. 591–611.

INDEPENDENT TÜRKÇE (2023). İmar affına kimin "evet" dediği tartışılıyor... Hangi partiden oylamaya kaç vekil katıldı? <https://www.indyturk.com/node/609961/siyaset/i%CC%87mar-aff%C4%B1na-kimin-evet-dedi%C4%9Fi-tart%C4%B1%C5%9F%C4%B1%C4%B1yor-hangi-partiden-oylamaya-ka%C3%A7-vekil> Erişim tarihi: 23.3.2023.

KARATAŞ, Emrah Onur (2022). Çocuk odaklı haberlerin ana akım ve alternatif medyada sunumu: İzmir depremi örneği. MEDIAJ, 5 (2), s. 302-326.

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihanı: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

KARTAL, Nurullah Zafer ve DAĞ, Harun (2021). İlişkisel Bağlamda Kriz İletişimi ve Kriz Haberciliği, (Editörler), Erdal Hamarta, Coşkun Arslan, Sabahattin Çiftçi, Mustafa Uslu. Akademik Araştırmalar 2021 Cilt 2, Konya: Çizgi Kitabevi. s. 252-261.

KÜTÜKOĞLU, Elif (2021). “Afet gazeteciliğine gündem belirleme kuramı ve İzmir depremi haberlerinden bakış”, MEDIAJ, 4 (2), s. 211-233.

LAOS GAZETECİLER BİRLİĞİ ve UNICEF (2021). The Media and Children’s Rights Guidelines: A Practical Introduction for Media Professionals. Vientiane: The Lao PDR Journalists Association, MICT Lao PDR and UNICEF Lao PDR.

LEONI, Brigitte vd. (2011). Disaster through a different lens: Behind every effect, there is a cause: A guide for journalists covering disaster risk reduction, Geneva: United Nations International Strategy for Disaster Reduction Secretariat (UNISDR).

LIPPMAN, Walter (1922). Public Opinion. New York: Macmillan.

MEMMOTT, Mark (2005). Katrina Spawned Plague of Misinformation. USA Today. <http://katrina05.blogspot.com/2005/10/katrina-spawned-plague-of.html?m=1>
Erişim tarihi: 24.3.2023.

MMO (2013). Cumhurbaşkanına TMMOB`nin Yetkilerini Kısıtlayan Yasa Değişikliğini Veto Çağrısı. <https://www.mmo.org.tr/merkez/haber/cumhurbaskanina-tmmobnin-yetkilerini-kisitlayan-yasa-degisikligini-veto-cagrisi> Erişim tarihi: 23.1.2023.

NEWMAN, Elana vd. (2009). Journalism and Media during Disasters, (Editörler), Yuval Neria, Sandra Galea ve Fran. H. Norris. Mental Health and Disasters, Cambridge: Cambridge University Press.

ÖZGÜR, Esra (2023a). Büyüteç: Depreme dayanıksız binalar nasıl inşa ediliyor? <https://teyit.org/dosya-buyutec-depreme-dayaniksiz-binalar-nasil-insa-ediliyor#yasaya-gore-imar-planlari-ve-ruhsat-sureclerinde-yetkili-kurumlar-belediyeler-valilikler-ve-bakanlik> Erişim tarihi: 23.03.2023.

ÖZGÜR, Esra (2023b). 6 Şubat depremlerinden sonra Türkiye'nin üç metre kaydıği iddiası. <https://teyit.org/analiz-6-subat-depremlerinden-sonra-turkiyenin-uc-metre-kaydigi-iddiasi> (Erişim tarihi: 24.3.2023).

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

SCANLON, Joseph (2007a). Unwelcome irritant or useful ally? The mass media in emergencies, (Editörler), Havidan Rodriguez, Enrico L. Quarantelli, Russell R. Dynes. Handbook of Disaster Research, New York: Springer, s. 413-429.

SCANLON, Joseph (2007b). Research about the mass media and disaster: never (well hardly never) the twain shall meet, (Editörler), David A. McEntire. Disciplines, Disasters, and Emergency Management, Springfield: Thomas Publisher s. 75–94.

SCHUDSON, Michael (1998). Creating Public Knowledge, (Editörler) Everett Dennis, Robert Snyder. Media and Democracy, New Brunswick: Transaction, s. 29-34.

SREEDHARAN, Chindu vd. (2019). Disaster Journalism: Building media resilience in Nepal. Bournemouth University in association with UNESCO Kathmandu. Kathmandu: Anweshan Pvt Ltd.

THEVENOT, Brian ve RUSSEL, Garden (2005). Rumors of deaths greatly exaggerated.

https://minorjive.typepad.com/hungryblues/2005/09/rumors_of_death.html

Erişim tarihi: 16.03.2023.

THORSON, Esther (2012). The quality of disaster news: frames, disaster stages, and a public health focus, (Editörler), Martha Steffens vd. Reporting Disaster on Deadline: A Handbook for Students and Professionals, New York: Routledge, s. 69-80.

TOPRAK, Ezgi (2023). Jeoloji Profesörü Cenk Yaltrak'ın depremin şiddetinin 11 olduğunu söylediği iddiası. <https://teyit.org/analiz-jeoloji-profesoru-cenk-yaltrak-in-depremin-siddetinin-11-oldugunu-soyledigi-iddiasi> Erişim tarihi: 24.3.2023.

TÜRKİYE (2013). TMMOB'nin vize ve onay yetkisi kaldırıldı. <https://www.turkiyegazetesi.com.tr/gundem/tmmobnin-vize-ve-onay-yetkisi-kaldirildi-52227> Erişim tarihi: 23.1.2023.

UNICEF (2007). Çocuk Hakları ve Gazetecilik Uygulamaları: Hak Temelli Perspektif, Ankara: UNICEF Türkiye Ofisi.

BUDAK, Emrah (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1087-1113.

USTA, Ertuğrul ve YÜKSELER, Mustafa (2021). “Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı ve Etik İkilemler: İzmir Seferihisar Depremi Örneği”, Afet ve Risk Dergisi, 4 (2), s. 249-269.

UZUN, Ruhdan (2007). İletişim Etiği: Sorunlar ve Sorumluluklar, Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.

VURAL, Ali Murat vd. (2022). “İnternet gazetelerinde depremin haberleştirilmesi: Türkiye'nin en çok ziyaret edilen haber sitelerinde deprem içerikli haberlerin risk iletişimi bağlamında analizi”, Yeni Medya, (13), s. 25-54.

YILDIRIM, Serdar (2019). Soma Maden Kazasının Kriz Haberciliği Bağlamında İncelenmesi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Yazarların çalışmaya katkı oranları eşittir.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.